

DARE DE SEAMĂ

ASUPRA ACTIVITĂȚII MUZEULUI DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA, ÎN PERIOADA NOIEMBRIE — 1980 — NOIEMBRIE 1981.

Obligația anuală de a referi în planul sesiunii asupra aspectelor generale — dar totale — ale activității depuse de colectivul de oameni ai muncii, din noiembrie anul trecut — cînd am avut o manifestare similară — și pînă azi, ne pune în fața unui bilanț care, prin conținutul său de fapte, rămîne să fie judecat de toți cei care au implicații în suita preocupărilor noastre. De aceea, voi încerca să redau numai esența generală a împlinirilor sau a deficiențelor noastre, în așa fel încît, în cadrul de timp rezervat acum, să putem crea un sinoptic cît mai clar și mai complet.

A. Organizarea muzeistică și protecția monumentelor arheologice și istorice

Remanieri în expoziții, îmbunătățiri firești — în funcție de materialele arheologice sau cele de arhivă intrate în patrimoniul muzeal — s-au făcut pe parcursul întregului an, cu precădere în expoziția de bază a muzeului. Acestea s-au concentrat mai mult în părțile finale ale sălilor de istorie modernă și contemporană, unde s-au actualizat panourile care reflectă politica internă și externă a Partidului Comunist Român, dezvoltarea social-economică și culturală a țării și a județului precum și culoarele pe pereții cărora vor fi montate în zilele care urmează pînă la sfîrșitul acestui an, o suită de picturi cu subiecte inspirate din istoria patriei. De menționat că atît bolta din capul scărilor cu ornamente în zgrafitto, cît și picturile ce vor fi aplicate pe pereți, sînt rezultatul fructuoasei colaborări dintre muzeul nostru și Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu“ din București; este a doua mare operă realizată de studenții bucureșteni pentru muzeu, prima constituind-o restaurările de proporții făcute la Edificiul roman cu mozaic.

Pe linia organizării muzeale, la loc preeminent în sfera preocupărilor noastre din acest an, au stat lucrările de pe șantierul Histria. Vă este cunoscut de mai multă vreme că lângă cetatea de pe malul lacului Sinoe, a intrat în construcție o clădire modernă care să adăpostească — conform planurilor noastre mai vechi — toate vestigiile rezultate de pe urma cercetărilor întreprinse în cetatea milesiană, începînd cu V. Pârvan și pînă în zilele noastre. Clădirea s-a terminat, a fost deja recepționată și am trecut, încă din luna mai, la amenajări expoziționale. Am colaborat și colaborăm strîns cu colectivul de cercetători de la Institutul de arheologie din București, condus de tov. Petre Alexandrescu — cel căruia îi datorăm o serioasă asistență tehnică la transportarea și montarea în muzeu a marilor piese de marmură care au aparținut templului Marelui Zeu din sectorul sacru. De asemenea, aceluiași colectiv îi mulțumim că ne-a pus la dispoziție loturi considerabile de materiale arheologice, gata de aranjat și închis în vitrine;

Dacă, în ciuda angajamentului nostru, că, pînă la sfîrșitul lunii august, muzeul ar fi putut fi vizitabil, n-am reușit s-o facem; aceasta se datorează unei întîrzieri regretabile a mobilierului care s-a confecționat la Rădăuți. Trebuie să mărturisim că insistențele noastre energice pe lângă conducerea întreprinderii de mobilă, au fost zădărnice de o totală lipsă de înțelegere la conducerea amintitei unități. Nici pînă la această oră nu avem încă stofele și cristalele necesare vitrinelor sosite mai de mult. Sperăm, așadar, că ni se vor livra și acestea pînă la finele anului, și că, în primăvara lui 1982, se vor putea definitiv toate sălile de expoziție, care de pe acum se prefigurează într-o ținută muzeistică elevată. Deci, complexul arheologic Histria, rod al colaborării dintre muzeul constănțean și Institutul de arheologie din București, va intra în funcțiune la începutul sezonului estival 1982.

Adăugăm acestor înfăptuiri — considerate chiar și parțial — demersurile și eforturile pe care le face Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Constanța — sub directa îndrumare și cu sprijinul constant și fructuos al Secției de propagandă de pe lângă Comitetul județean al P.C.R. — pentru împlinirea mai multor deziderate majore, menite să ducă la o mai bună conservare și valorificare a imensului și prețiosului patrimoniu arheologic dobrogean. Înserăm:

a) S-a terminat proiectarea construcției de preservare a ansamblului rupestru de la Murfatlar și sînt pe sfîrșite acțiunile de dobîndire a unor aprobări ale forurilor competente, pentru începerea lucrărilor de execuție; pînă la sfîrșitul acestui an se poate considera că T.C.L.-ul va demara. În paralel cu construirea halei de beton care să ocrotească ansamblul, preconizăm și rularea unor cercetări, de bună seamă, tot cu concursul Institutului de arheologie;

b) În vederea constituirii unui lot de tehnicieni și muncitori-restauratori, care să asigure continuarea lucrărilor de consolidare, restaurare și prezervare, la cele mai importante obiective din județ — Constanța, Adamclisi, Histria, Albești, Capidava etc. — la recomandarea

Comitetului județean al P.C.R. s-au făcut propuneri pe lângă C.C.E.S. ca acest nucleu să-și înceapă existența și să-și îndeplinească atribuțiile încă din primăvara anului 1982. Este extrem de important să grăbim înființarea acestui organism, cu atât mai mult cu cât monumentele mai vechi riscă să se degradeze, iar descoperirile recente impun cu necesitate noi și noi măsuri de protecție, așa cum este cazul descoperirilor, acum în curs de efectuare, de la Mangalia ;

c) Comitetul executiv al Consiliului popular județean a aprobat încă de la începutul acestui an ca o clădire adecvată funcționării laboratorului zonal de restaurări. să ne fie afectată în cel mai scurt timp. Această se află în spatele clădirii fostei poște a orașului Constanța și corespunde exact scopurilor arătate. Deși preluarea acestor spații s-a trenat mult, acum putem afirma că în zilele care urmează acestei sesiuni, vom intra în posesia clădirii și vom face amenajările de rigoare ;

d) Consiliul popular județean și Comitetul de cultură și educație socialistă au luat din timp măsurile necesare ca la Muzeul Tropaeum Traiani să se facă reparațiile impuse de stricăciunile ivite între timp. Deși foarte întârziate, lucrătorii T.C.L.-ului sînt pe șantier.

Pe aceeași linie, amintim că s-au efectuat anul acesta masive reparații, atât la clădirea care adăpostește muzeul propriu-zis, din Piața Ovidiu, cît și Edificiul roman cu mozaic.

B. Activitatea educativă și de propagandă patriotică

După aprecierile noastre, credem că instituția muzeală din Constanța, creată în scopul valorificării, în scopuri educativ-patriotice a marelui potențial arheologic-istoric din județul Constanța, și-a îndeplinit anul acesta, cu mult succes, sarcinile ce-i revin în acest sens.

Amintim mai întii că funcționînd cu toate secțiile deschise, inclusiv micul anticvarium de la Capidava, muzeul a înregistrat o mare frecvență a vizitatorilor români și străini. Constatăm, ca un fapt îmbucurător, că numărul vizitatorilor români a crescut în ultima vreme considerabil și că primăvara și toamna tot mai mulți elevi, soldați, grupuri de țărani și muncitori, își fac apariția în sălile expoziției. Pe timpul sezonului estival, colaborarea strînsă cu Oficiul național de turism ne aduce de asemenea un important număr de vizitatori — cu precădere la Muzeul din Constanța, deci, mai puțini la obiectivele din județ, Histria și Adamclisi ; în anii precedenți aici se înregistrau cifre mult mai mari.

Crește în schimb în importanță și este tot mai căutat Muzeul din Callatis. Aceasta pentru că în partea de sud a litoralului se adună mulți turiști în suita stațiunilor balneare și mulți dintre ei caută muzeele. Afirmăm și altădată și o facem și acum : trebuie să facem mai mult pentru această parte a litoralului, unde necesități de genul celor amintite, o impun.

Pentru satisfacerea cerințelor tot mai mari de publicații — pliante, ghiduri, replici ceramice sau galvanoplastice etc. — se recomandă tutu-

ror unităților noastre — ca să nu mai amintim și de celelalte muzee din oraș — sporirea considerabilă a gamei de materiale publicitare, de o ținută editorială cât mai elevată și într-o mai mare varietate de forme. Am publicat foarte multe astfel de ghiduri, dar trebuie să mărturisim sincer că multe dintre ele sînt departe de a satisface exigențele turistice, mai ales ale străinilor. Credem că se impune o mai atentă asistență din partea forurilor competente ale C.C.E.S.; o centralizare a comenzilor de la muzee; asigurarea unor condiții superioare de apariție a tipăriturilor; livrarea la timp a acestora, precum și asigurarea cantităților de hîrtie de calitate, iată numai cîteva din aspectele care ne crează mari neajunsuri în atingerea țelurilor noastre funcționale.

Pe linie pur științifică, am îngrijit de apariția volumelor Pontica — acum la a XIII-a apariție, și pregătim pentru tipar, volumul al XIV-lea.

Din nefericire, cauzele enumerate mai sus — în special lipsa de hîrtie — au făcut să întîrziem nepermis de mult apariția primului volum de istorie modernă și contemporană.

Se impun, pe linia valorificării științifice, elaborarea unor volume de sinteză și monografice, care să epuizeze cercetările întreprinse în ultimii ani la diferite obiective, extrem de importante pentru istoria patriei noastre. Ne-am propus ca în planurile editoriale ale anilor care vin să facem să vadă lumina tiparului cărți cu studii aprofundate despre Edificiul roman cu mozaic, Monumentul de la Adamclisi, stațiunea de la Albești ș.a., ca să nu mai amintim atîtea alte sinteze care să aducă la cunoștința specialiștilor numeroasele materiale arheologice și de arhivă depozitate de-a lungul anilor.

Oricum, apreciem că efectul educativ propagandistic al muzeului a fost mai mare anul acesta față de cei precedenți, fapt ce se vede atît în cantitățile mari de materiale publicate care s-au difuzat, cît și în cifra de aproape 600 000 de vizitatori care au intrat în muzeu și în unitățile sale.

Este de adăugat de asemenea faptul că am înregistrat o mare afinență de delegații străine, și că impresiile așternute în cartea de onoare, sînt întotdeauna dintre cele mai elogioase.

C. Cercetarea științifică

Acest mare compartiment al activității susținute de cercetătorii muzeului constănțean aduce și în acest an elemente științifice de o importanță aparte pentru trecutul Dobrogei.

În ultimii ani au fost reluate cercetările asupra comunei primitive. Pe traseul Canalului Dunărea-Marea Neagră, în vestul orașului Medgidia au continuat săpăturile de salvare într-o importantă așezare aparținînd primei faze a culturii Hamangia. Efectuate ca și în anii trecuți de către Puiu Hașotti, ele au scos la lumină un bogat material ceramic și litic, precum și noi reprezentări plastice caracteristice. Aceiași cercetător a întreprins o săpătură de salvare la Tîrgușor, punctul

„Urs“, într-o nouă așezare aparținând unei faze mai evoluate a culturii Hamangia.

Săpăturile de salvare de la Gura Canliei efectuate de Mihai Irimia au dovedit existența unei importante așezări, cu dovezi de locuire pentru aproape întreaga perioadă cuprinsă între secolele VII î.e.n. — X e.n. Cercetările recente, orientate mai ales asupra Hallstatt-ului mijlociu și epocii Latène au avut drept rezultat obținerea unor date importante privind specificul și cronologia acestor perioade.

Săpăturile efectuate la Bugeac ale aceluiași cercetător au dus la descoperirea a 24 complexe funerare getice, care, adăugate celor apărute anterior, ridică la 105 numărul mormintelor cercetate până acum.

Campania de săpături de la Albești desfășurată de Nicolae Georgescu-Cheluță, Maria Bărbulescu și Adrian Rădulescu, a avut drept rezultat precizarea raporturilor cronologice între cele două incinte, investigarea completă a laturii de sud a fortului din a doua jumătate a secolului IV î.e.n., precum și mai multe locuințe, străzi și canale caracteristice.

La Capidava a fost finalizată, de către Nicolae Georgescu-Cheluță, cercetarea unui tumul din necropola așezării.

Cea de-a III-a campanie de săpături din fortăreața romano-bizantină de la Ovidiu, realizată de Mihai Bucovală și Gheorghe Papuc, a urmărit descoperirea unor noi complexe de locuire — dintre care unele extramurane — și precizarea unor detalii ale incintei, ale porții de acces și ale străzii principale.

În punctul „pescărie“ de la Rasova, Traian Cleante a continuat săpătura de salvare începută anul trecut în zona unei importante așezări romane timpurii.

La săpăturile din cetatea bizantină de la Păcuiul lui Soare, care au adus ca de fiecare dată informații inedite, a participat din partea muzeului Adrian Panaitescu, integrat colectivului condus de Petre Diaconu.

Pe teritoriul comunei Tirgușor s-a efectuat de către Gabriel Custurea o nouă săpătură de salvare în zona necropolei feudale din secolul al XVIII-lea. Anul acesta au fost inițiate pentru prima dată săpături în cetatea medievală de la Vadu, cu participarea colegilor Constantin Chera și Gabriel Custurea de la muzeul nostru și a lui Sergiu Iosipescu de la Centrul de istorie și teorie militară București. Au fost practicate câteva sondaje în așezare și s-a identificat o latură a fortificației din secolul al XVIII-lea.

Nu putem încheia această prezentare a cercetărilor noastre arheologice fără a evidenția rezultatele și problemele ce le ridică săpăturile de salvare de o amploare deosebită, desfășurate practic de-a lungul întregului an, de la Constanța și Mangalia. Astfel, în zona peninsulată a Tomisului, un colectiv compus din subsemnatul, Gheorghe Papuc și Traian Cleante a efectuat o săpătură de salvare care a avut drept rezultat descoperirea, se pare, a unei mari construcții de interes public. În zona noilor cartiere ale orașului au fost cercetate în cea mai mare

parte a anului de către Constantin Chera și Virgil Lungu câteva zeci de morminte din secolele I—IV e.n. S-a conturat o nouă necropolă romană.

Rezultate la fel de fructuoase au fost obținute prin cercetările de salvare întreprinse de Elena Birlădeanu și Nicolae Georgescu-Che-luță în necropolele callatiene afectate de noile construcții. Mai mult, chiar în aceste zile, cercetătorii amintiți coordonează săpăturile de salvare la un important edificiu public elenistic, primul de acest fel și de o mare valoare, descoperit pînă acum la Mangalia.

Amploarea lucrărilor edilitare din orașele amintite, ca și intensificarea excavațiilor în zona canalului impun prezența unui număr sporit de arheologi, care să întreprindă operativ săpături de salvare. De un real folos ne-ar fi o participare cît mai intensă a colegilor Institutului de arheologie, pe linia bunei colaborări avute și pînă acum.

Rezultate importante au fost obținute în acest an și pe linia cercetării istoriei moderne și contemporane. Din multitudinea temelor de studiu, atenția colegilor noștri s-a îndreptat cu predilecție asupra următoarelor subiecte: dezvoltarea portului Constanța în epocile modernă și contemporană, activitatea partidelor politice în județul Constanța în diferite perioade, cu relevarea locului și a rolului Partidului Comunist Român în întreaga sa existență de peste șase decenii; aspectele dezvoltării economice a Dobrogei de la 1878 pînă astăzi, ale vieții culturale, științifice, structurii demografice etc. Mai tinerii noștri colegi, preocupați de aceste importante teme de cercetare — Mariana Bălăbănescu, Ana-Maria Diana, Stoica Lascu, Georgeta Lungu, Mihai Luca, Nicolina Mihail, Actuan Murat, Angela Pop și Vicol Mașian — sînt principalii autori ai primului volum de studii de istorie ce urmează să apară foarte curînd. Experiența cîpătată de-a lungul mai multor ani, completată cu un efort permanent de autodepășire, vor asigura credem, pe viitor, valorificarea cît mai temeinică a bogatului tezaur istorico-documentar al județului Constanța.

* * *

Adăugînd acestor aspecte principale ale activității noastre de anul acesta și pe acelea legate de o adevărată gospodărire a mijloacelor fixe și în special financiare — soldate cu îndeplinirea planului de venituri și cheltuieli — vom avea o imagine mai clară a modului cum înțelege să lucreze colectivul de oameni ai muncii din muzeu. Dar pentru a se verifica mai bine cele afirmate, vom face ca rapoartele viitorilor ani, cînd ne vom reîntîlni cu toții aici, să confirme total.

ADRIAN RĂDULESCU